

Empatik Eğilim Ölçeğinin İlköğretim Sekizinci Sınıflar İçin Uyarlanması

• Yrd. Doç. Dr. Rıza GÖKLER*

Öz

Bu çalışmada çağımızda önemli bir iletişim ve kişilik özelliği olan Empatik becerinin önemi ve bu becerinin ilköğretim öğrencilerinde de ölçülebilmesi amacıyla yapılan uyarlama çalışması ele alınmaktadır. İletişim engellerinin çözümlenebilmesi için erken yaşlarda Empatik becerinin geliştirilebilmesi ve kişilerin günlük yaşamda empati kurma potansiyellerini ölçebilmek son derece önemlidir. Çalışmamızda, bu amaçla Dökmen (1988) tarafından, Üniversite öğrencileri üzerinde uygulanmak üzere geliştirilmiş olan "Empatik Eğilim Ölçeği" nin (EEÖ), ilköğretim öğrencilerine de uygulanabilmesi için yapılan geçerlik-güvenirlilik çalışması anlatılmaktadır.

Bu çalışmada, t testi, faktör analizi, madde-toplam puan korelasyonu, Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı ve KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerlerine bakılmıştır.

Sonuç olarak bu çalışma, Empatik Eğilim Ölçeğinin ilköğretim sekizinci sınıflar için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Empati, empatik eğilim ölçeği, ilköğretim öğrencileri, geçerlik- güvenirlilik.

Abstract

The Adaptation of Empathic Tendency Scale in at 8th Primary School Students

The importance of the empathy skill which is the feature of communication and personality in modern times and the practice of adaptation carried out with the aim of measuring this skill in the pupils attending to a primary school are discussed in this study.

Developing empathy skill in early ages with the purposes of analyzing of communication barriers and assessing daily life empathy potentials of individuals are of vital importance.

This article focuses on validity-reliability study made to adapt "Empathic Tendency Scale", that was developed by Dökmen (1988) with the purpose of measuring empathy skills of university students, to be used for primary school pupils as well.

As a method; t test, factor analyzing, item total point correlation, Cronbach- Alpha internal consistency coefficient and KMO(Kaiser- Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) are used in this study.

As a result it is founded that The Empathic Tendency Scale for Primary School Students (eight class) is valid and reliable.

Key Words: Empathy, empathic tendency scale, primary school students, validity- reliability.

(*) Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü.

GİRİŞ

Empati

Çağımızda sosyal bir varlık olarak yaşamını sürdürmek zorunda olan insanın hayatında iletişimin ve empatinin önemi büyüktür. Empati, sosyal becerilerin temelinde yer alır. Empati kurma becerisi iletişim çatışmalarını engelleyerek daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasına neden olur. Bu nedenle, öncelikle bireyin kişilik gelişiminde ve yaşamının şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan ebeveynlerin, empati kurma becerilerinin yüksek olması gerekir (Rogers 1983). Böylece empatik varoluş şekli, empatik kişilerden öğrenilebilir. Çünkü empati doğuştan gelmeyen, empatik ortamlarda öğrenilen bir durumdur (Rogers 1983). Bu nedenle öncelikle empatinin gelişimi açısından anne-çocuk ilişkisi oldukça önemlidir.

Empati kurma yeteneği olan anneler, hem eşleriyle, hem de çocuklarıyla daha sağlıklı iletişim kurarak sevgi temelinde dayanan mutlu ve huzurlu bir aile ortamı oluştururlar. Kuşkusuz ki, çocuğun gelişiminde önemli role sahip olan annenin empatik becerisinin yüksek olması, çocuğun gelişimine katkı sağlayacak ve annenin çocuğunu daha iyi tanımaya ve onu yönlendirmesine olanak tanıyacaktır (Sarıyüce-Körükçü ve Aral 2005).

Empati, gerçekte günlük yaşamda da çok sık kullanılan, ancak bir o kadar da az anlaşılan bir kavramdır ve zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Rogers'a (1983) göre empati, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak, onun fenomenolojik dünyasına girerek, olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir. Dökmen (1988), empatiye ilişkin en uygun ve geçerli tanımın Rogers tarafından yapıldığını vurgulamakta ve Rogers'a göre empatinin, bir durum olmaktan

çok bir süreç olduğuna değinmektedir. Dökmen (1988), empatinin gelişim süreci incelendiğinde, aşağıdaki aşamalardan geçtiğini belirtmektedir:

-1950'lere kadar empatinin "bilişsel" yönüne ağırlık verilmiştir. Empati, bir insanın karşısındaki insanı tanıması, kendisini onun yerine koyarak onun özellikleri hakkında bilgi sahibi olması anlamında kullanılmıştır.

-1960'larda empatinin "duygusal" yönüne ağırlık verilmiş ve "asıl olan, karşısındaki hissettiği duygulardır, onun gibi hissetmek önemlidir" görüşü ağırlık kazanmıştır.

-1970'lerde ise empatiden "bir kişinin belli bir duygusunu anlama, ona uygun karşılık verme, karşısındaki hissettiği üzerinde yoğunlaşma" anlaşılmaya başlamıştır.

Görüldüğü gibi, zaman içerisinde empatinin vurgulanan boyutları değişimler göstermiştir. Buna ek olarak bazı kavramlar sürekli empati ile karıştırılmaya gelmiş ve yanlış kullanılmıştır. Akkoyun (1982) bu kavramların sempati, iyi davranma ve onaylama olduğunu belirtirken; Davis (2005) sempati, acıma, özdeşim kurma ve yer değiştirme olarak ifade etmektedir.

Empatinin çeşitli bileşenleri bulunmaktadır. Dökmen (1988), empatinin "bilişsel" ve "duygusal" olmak üzere iki bileşeni olduğunu vurgulamakta ve bilişsel boyutun, karşısındaki "ne hissettiğini" anlamakla ilgili olduğunu, duygusal boyutun ise karşısındaki "hissettiğini hissetmek" olduğunu belirtmektedir.

Rogers (1983), empatik varoluşun önem kazandığı bazı durumlardan söz etmektedir. Bir kişi acı çekiyorsa, karmakarışık duygular yaşıyorsa, sorunları varsa, kaygılıysa, saldırgansa, korkuya kapılmışsa, kendi değerinden şüphe ediyorsa, kimliği ile ilgili sorunları varsa, kesinlikle empatik

anlayışa ihtiyacı vardır. Böyle durumlarda kurulan içten ve derin bir empatik anlayışın, kişinin sorunlarının çözümüne önemli katkıları olmaktadır. Ayrıca Rogers (1983), kişilik bütünlüğü olan bireylerin daha empatik olduklarını, buna karşılık kişilik bozukluğu olanların daha az empati kurabildiklerini belirtmektedir. Bir birey kişilerarası ilişkilerde kendisini rahat ve güvenli hissediyorsa, daha çok anlayış gösterebilir.

Buraya kadar sunulan bilgiler değerlendirilecek olursa, aslında bir bireyin empatiyi öğrenmesi için, öncelikle empatik anlayışın sergilendiği bir ortamda yetişmesi gerektiği belirtilebilir. Daha önce de değinildiği gibi, empatik anlayış, bir bireyin acı çekmesini, karmakarışık duygular yaşamasını, kaygı ve saldırganlığının azalmasını, korkularını yenmesini, kendini değerli hissetmesini sağlar (Dökmen 1988). Bu nedenle bu bölümün başında, ilk empatik yaşantıların ailede, anne-çocuk ilişkisinde olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum çocuğun, her şeyden önce yalnız olmadığını hissetmesini sağlar.

Empatik becerisi gelişmiş olan birey, kendisini diğerlerinin yerine daha rahat koyabilir ve onların duygularını daha rahat hissedebilir. Benmerkezcilikten uzaklaşır, insanlara yardım etme isteği gelişir ve bundan dolayı da çevresindekilere yönelik olumsuz davranışlar sergilemek yerine, onlarla daha işbirlikçi ve dostça ilişkiler içinde olur. Empatik davranış, bireyin çevresine karşı saldırgan, kırıcı, fiziksel güç kullanıcı, alay edici, küçük düşürücü, onur kırıcı, dışlayıcı davranışlardan uzak olmasını sağlar (Dökmen 1988).

Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ)

Empatik beceri, sosyal yaşamda hem kişiler arası iletişim kurmada hem de özellikle toplumsallaşma aşamasında öğrencilerin edinmesi gereken önemli bir kişilik özelliğidir. Bu özelliği ölçmek için

ülkemizde Üstün Dökmen (Dökmen 1988). tarafından iki ayrı ölçek geliştirilmiştir, Bunlardan biri Empatik Beceri, diğeri ise Empatik Eğilim Ölçeğidir. Empatik Eğilim Ölçeği kişilerin günlük yaşamda empati kurma potansiyellerini ölçmek amacıyla Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipi beşli dereceleme ölçeği şeklinde yanıtlanan ölçekte yanıtlar “tamamen aykırı”dan “tamamen uygun”a doğru değişmektedir. Araçta yer alan; 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, ve 14. maddeler negatif ifadeler olup, ters puanlanmaktadır. Normal ve ters maddelerden alınan toplam puan o kişinin empatik eğilim puanını verir.

Ölçeğin geliştirilmesinde geçerlik kanıtı olarak, bu ölçekten alınan puanlar ile Edwards Kişisel Tercih Envanteri'nin “Duyguları Anlama” alt ölçeğinden alınan puanlar arasında korelasyona bakılmıştır. Çünkü bu alt ölçek, kendini başkalarının yerine koyma ve onların duygularını anlama ihtiyacını ölçmeye çalışmaktadır. İki ölçüm arasındaki korelasyon 0.68 olarak bulunmuştur. Araca ilişkin güvenilirlik kanıtları ise test-tekrar test ve testi yarılama (tek-çift numaralı maddeler) yöntemiyle elde edilmiştir. Test-tekrar test güvenilirliği $r=0.82$ olarak saptanmıştır. Deneklerin tek ve çift maddelerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon ise $r=0.86$ 'dır (Dökmen 1988).

Empatik Eğilim Ölçeği'ne İlişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Empatik Eğilim Ölçeği'nin Dökmen (1988) tarafından yapılan orijinal geçerlik ve güvenilirlik çalışması, üniversite öğrencileri üzerinde yapıldığından empatik davranışları ölçen bu ölçeğin ilköğretim öğrencileri için de kullanılabilmesi amacıyla bu çalışmada sekizinci sınıf öğrencileri için tekrar geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu çalışmanın amacı EEÖ' nin ilköğretim öğrencilerine de uygulanabilmesini sağlamaktır. Bu amaç-

la çalışmada, öncelikle ölçekte yer alan ifadelerin sekizinci sınıf düzeyine uygun olup olmadığını anlamak için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Bunun için üç uzmandan görüş alınmış, ancak ifadelerde bir değişikliğe gidilmesi önerilmediğinden, aynen kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçeğin deneme formu sekizinci sınıfta okuyan 78 kız (%50) ve 78 erkek (%50) olmak üzere toplam 156 öğrenciye uygulanmıştır. Aracın madde-toplam puan korelasyonlarının hesaplanması sonucunda, toplam puanla anlamlı korelasyon göstermeyen tek maddenin 10 numaralı madde (“Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım”) olduğu saptanmış [$r=0.14$, $p>0.05$] ve bu madde araçtan çıkartılmıştır.

Empatik Eğilim Ölçeği'nin güvenilirliğini incelemek üzere Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. 19 maddeden oluşan aracın güvenilirliği $\alpha = 0.71$ olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin iki eşit yarı güvenilirliği $r = 0.74$ olarak saptanmıştır.

Ancak aracın yapı geçerliğini test etmek üzere yapılan ön uygulamadan elde edilen veriler için faktör analizine uygunluğu değerlendirildiğinde, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerinin 0.59 olduğu saptanmıştır. KMO testi, örneklem verilerinin faktör çıkartmak için uygun olup olmadığını belirler ve 0 -1 aralığında değişir. Bu değer yüksek çıkması, “ölçekteki her bir değişkenin ölçekteki diğer değişkenler tarafından mükemmel bir şekilde tahmin edilebileceği” anlamına gelir (Şencan, 2005). Değerler sıfıra yakın çıkarsa, korelasyon katsayılarının dağılımının uygun olmadığı kabul edilir ve bu değerlere dayalı olarak faktör analizi yapılmaz. Kaiser, KMO testiyle ilgili olarak 0.50'den düşük değer kabul edilmeyeceğini, 0.50-0.60 aralığındaki bir KMO değerinin ise “kötü” olarak nitelendirilebileceğini belirtmektedir (Köklü, 2000. Akt. Şencan, 2005). Ayrıca Kalaycı da (2005) benzer bir yaklaşımla KMO değerlerinin Tablo 3'deki gibi yorumlandığını belirtmektedir:

Tablo 1. KMO Değerleri ve Yorumlanması

KMO Değeri	Yorum
0.90	Mükemmel
0.80	Çok İyi
0.70	İyi
0.60	Orta
0.50	Zayıf
0.50'nin altı	Kabul Edilmez

Tablo 1'de Empatik Eğilim Ölçeği'nin ön deneme verilerinin faktör analizine uygun olup olmadı-

ğına ilişkin değerlendirmeye yönelik sonuçlar sunulmaktadır.

Tablo 2. Empatik Eğilim Ölçeği Ön Uygulama Sonuçlarının Faktör Analizine Uygunluğuna İlişkin KMO Değeri ve Barlett Testi Sonucu

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Verilerinin Uygunluğu Testi (KMO)		592
Bartlett Testi	Ki-Kare	390,667
	sd	190
	P	000

Tablo 2 incelendiğinde, KMO değerinin 0.59 olduğu görülmektedir. Bu durumda verilerin faktör analizine çok uygun olmadığına ve esas uygulamadan elde edilen verilerle tekrarlanmasına karar verilmiştir.

Tablo 3'te asıl uygulamadan elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğuna ilişkin KMO ve Bartlett Testi sonucu sunulmaktadır.

Tablo 3. Empatik Eğilim Ölçeği Asıl Uygulama Sonuçlarının Faktör Analizine Uygunluğuna İlişkin KMO Değeri ve Barlett Testi Sonucu

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Verilerinin Uygunluğu Testi (KMO)		835
Bartlett Testi	Ki-Kare	1975,989
	sd	91
	P	000

Tablo 3 incelendiğinde, bu kez KMO değerinin yaklaşık 0.84 olduğu görülmektedir. Bartlett Testi'ne ilişkin ki-kare değeri ise $[X^2 (91) = 1975.989; p < 0.01]$ 'dir. Bu durumda faktör analizinin uygulan-

masına karar verilmiştir. Asıl uygulamadan sağlanan veriler için uygulanan faktör analizi sonuçları Tablo 4'da sunulmaktadır.

Tablo 4. Empatik Eğilim Ölçeği Faktör Analizi Sonucu

Madde No	Faktör Yük Değeri	Madde-Toplam Korelasyonu
1	0.61	0.50
3	0.57	0.47
4	0.55	0.44
5	0.40	0.30
6	0.35	0.29
9	0.68	0.57
12	0.36	0.29
14	0.51	0.42
15	0.45	0.37
16	0.62	0.49
17	0.44	0.33
18	0.70	0.59
19	0.51	0.39
20	0.71	0.59
Açıklanan Varyans=%30		
Cronbach-Alpha=0.81		
İki Eşit Yarı Güvenirliği r=0.77		

Empatik Eğilim Ölçeği faktör analizi sonuçları incelendiğinde, ön uygulamanın ardından ölçekten çıkartılmış olan 10 numaralı maddeye ek olarak asıl uygulamanın ardından da 2, 7, 8, 11 ve 13 nolu maddelerin 0.30'un altında faktör yük değerine sahip oldukları için ölçekten dolayı çıkartıldıkları görülmektedir. Bu haliyle ölçek tek boyutlu bir yapı

göstermekte ve 14 maddeden oluşmaktadır (EK I). Maddelere ilişkin faktör yük değerleri 0.35 ile 0.71 arasında değişmekte, madde-toplam korelasyonları ise 0.29 ile 0.59 arasında değişmektedir. 14 maddenin açıkladıkları varyans %30, ölçeğe ilişkin Cronbach-Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.81, iki eşit yarı güvenirliği ise 0.77'dir.

Yine orijinal çalışmaya benzer olarak, faktör analizi sonucu araçta kalması uygun görülen maddelerin ayırtediciliğini saptamak üzere ölçekten yüksek puan alan %27'lik grup ile (n=156), düşük puan alan %27'lik grup (n=156) belirlenerek bu

iki grubun puan ortalamaları t testi ile karşılaştırılmıştır. Tablo 5'de alt ve üst %27'lik gruplar arası farkların karşılaştırılmasına ilişkin t testi sonuçları sunulmaktadır.

Tablo 5. Alt ve Üst %27'lik Grupların "Empatik Eğilim Ölçeği" Puanlarının Karşılaştırılması

Madde No	Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
1	Üst % 27	156	4.68	0.58	229.013	15.75	0.00
	Alt % 27	156	3.06	1.15			
3	Üst % 27	156	4.09	1.01	310	16.11	0.00
	Alt % 27	156	2.28	0.97			
4	Üst % 27	156	4.26	0.87	310	13.13	0.00
	Alt % 27	156	2.88	0.99			
5	Üst % 27	156	4.15	0.79	276.819	9.06	0.00
	Alt % 27	156	3.15	1.13			
6	Üst % 27	156	3.51	1.34	295.604	8.80	0.00
	Alt % 27	156	2.30	1.07			
9	Üst % 27	156	4.50	0.72	310	18.68	0.00
	Alt % 27	156	2.75	0.92			
12	Üst % 27	156	3.01	1.17	297.816	8.35	0.00
	Alt % 27	156	2.00	0.95			
14	Üst % 27	156	4.05	0.76	278.925	13.74	0.00
	Alt % 27	156	2.60	1.08			
15	Üst % 27	156	3.29	1.11	297.498	10.83	0.00
	Alt % 27	156	2.04	0.90			
16	Üst % 27	156	4.46	0.76	290.656	17.02	0.00
	Alt % 27	156	2.74	0.99			
17	Üst % 27	156	4.47	0.81	281.411	10.19	0.00
	Alt % 27	156	3.35	1.12			
18	Üst % 27	156	4.58	0.55	234.799	17.58	0.00
	Alt % 27	156	2.93	1.04			
19	Üst % 27	156	4.28	0.78	265.609	11.29	0.00
	Alt % 27	156	2.99	1.20			
20	Üst % 27	156	4.52	0.55	240.225	17.88	0.00
	Alt % 27	156	2.88	1.01			

Tablo 5 incelendiğinde, tüm maddelerde alt ve üst %27'lik gruplar arasındaki fark anlamlıdır. Bu bulgu, ölçeğin düşük ve yüksek empatik eğilim puanlarına sahip bireyleri ayırmada başarılı olduğu anlamına gelmektedir. Sekizinci sınıf öğrencileri ile yapılan bu çalışmada, yapılan geçerlik ve güvenilirlik incelemeleri temel alınarak empatik eğilim düzeyinin belirlenmesinde, aracın 14 maddelik formunun kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçekten alınan yüksek puan, empatik eğilim düzeyinin yüksek, düşük puan ise düşük olduğu anlamına gelmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Empati kurma becerisi, iletişim çatışmalarını önlemekte ve daha sağlıklı ilişkilerin kurulmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, öncelikle bireyin kişilik gelişiminde ve yaşamının şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan ebeveynlerin ve toplum-sallaşmada önemli rol alan okul ortamında öğrencilerin empati kurma becerilerinin geliştirilmesi ve bunun için de bu özelliğin sağlıklı bir biçimde ölçülebilmesi önemlidir.

Rehberlik ve psikolojik danışma alanında bireyi tanıma teknikleri sıkça kullanılmaktadır, bu tekniklerle bireylerin ve özellikle öğrencilerin, başarı, yetenek, ilgi, tutum, kişilik özellikleri ve diğer öğrencilerle olan ilişkileri ölçülüp gözlenmekte ve bireyler ayrıntılı olarak tanınmaya çalışılıp bu durumlarına uygun olarak onlara öğrenci kişilik hizmetleri sunulmaktadır. Öğrenci kişilik hizmetleri ise öğrencilerin eğitim ve öğretimden üst düzeyde yararlan-

bilmeleri ve kendilerini her yönüyle bir bütün olarak geliştirebilmelerine sağlamaktadır.

Ülkemizde Empatik beceri ve kişilik özelliklerini ölçmek için Empatiyi açıklamaya yönelik kurlara dayalı olarak Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiş iki ayrı Empati ölçeği bulunmaktadır. Ancak bu ölçekler üniversite öğrencileri üzerinde geliştirildiğinden diğer yaş gruplarına uygulanamamakta ve bu kademelerde ölçüm aracı açığı bulunmaktadır. Bu çalışma ile Empatik Eğilim Ölçeğine (EEÖ) ilgili istatistik teknikleri kullanılarak yeniden geçerlik-güvenirlik çalışmaları yapılmış ve ilköğretim 8.sınıf öğrencilerinin de empatik eğilim davranışları ölçülebilmektedir. Ölçeğin bu yaş grubundaki öğrencilerin Empatik davranışlarını ölçmede başarılı olduğu saptanmıştır.

Bu çalışma ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinden seçilen 156 (78 kız, 78 erkek) öğrenci ve Ankara ili devlet okulları ile sınırlıdır. Empatik Eğilim Ölçeğinin ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine uyarlanması çalışmasının geçerlik ve güvenilirlik sonuçları Dökmen tarafından 1988 yılında geliştirilen Empatik Eğilim ve Empatik Beceri Ölçekleri ile tutarlı görünmektedir.

Bu alanda çalışma yapacak araştırmacılar ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin Empatik eğilim davranışlarını ölçmede bu ölçeği kullanabileceklerdir, ancak daha geniş bir çalışma grubuyla alt kademelere de uyarlama çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkoyun F. (1982). Empatik Anlayış Üzerine. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 15 (2).
- Davis C. M.(2005). Empati nedir? Empati öğretilebilir mi? (Çev. Özcan Sezer ve Serhat Damar). web. inonu.edu.tr/~efdergi/OSezer.doc
- Dökmen Ü. (1988) Empatinin yeni bir modele dayanarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 21(1-2).
- Kalaycı Ş. (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

- Rogers R. (1983). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. (Çev. F. Akkoyun). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 14, 103-124.
- Sarıyüce-Körükçü Ö. ve Aral, N. (2005). Altı yaş grubundaki çocukların annelerinin empatik becerilerinin incelenmesi. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi (28-30 Eylül) Denizli. Kongre Kitabı Cilt:1. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şencan H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenirlilik ve Geçerlilik. Ankara: Seçkin Yayınları.

EK I : EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ (EEÖ)

Sevgili Öğrenciler;

Aşağıdaki cümleleri okuduktan sonra, her bir cümleye ilişkin yargınızı, cümlenin sağındaki sayılardan birisini işaretleyerek belirteceksiniz. Eğer bir cümledeki fikir size **tamamen uygun ise 5'in**,

oldukça uygun ise 4'ün, üzerine bir çarpı (X) işareti koyun, eğer bir cümleye ilişkin olarak **kararsızsanız 3'ün** üzerine (X) koyun, cümledeki fikir size **oldukça aykırı ise 2'nin**, **tamamen aykırı ise 1'in** üzerine (X) işareti koyunuz. Teşekkürler.

İFADELER	Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızım	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1- Çok sayıda dostum var.	1	2	3	4	5
2- Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır.*	1	2	3	4	5
3- Sıklıkla kendimi yalnız hissederim	1	2	3	4	5
4- Bana dertlerini anlatanlar, yanımdan ferahlamış olarak ayrılırlar	1	2	3	4	5
5- Başkalarının problemleri, beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	1	2	3	4	5
6- Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
7- İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider. *	1	2	3	4	5
8- Birisiyle tanışırken,bazen dikkatim,onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır.*	1	2	3	4	5
9- Çevremde çok sevilen bir insanım.	1	2	3	4	5
10- Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.	1	2	3	4	5
11- İnsanların çoğu bencildir.*	1	2	3	4	5
12- Sinirli bir insanım.	1	2	3	4	5
13- Genellikle insanlara güvenirim. *	1	2	3	4	5
14- İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar.	1	2	3	4	5
15- Girişken bir insanım.	1	2	3	4	5
16- Bir yakınımın derdimi anlatmak beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
17- Genellikle hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5
18- Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar.	1	2	3	4	5
19- Genellikle keyfim yerindedir.	1	2	3	4	5
20- Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.*	1	2	3	4	5

* Ölçekten Çıkarılan Maddeler

Not: Ölçek ilköğretim 8. sınıflara kullanılırken * işaretli maddeler çıkartılarak geri kalan 14 madde kullanılmalıdır.